

प्रशासकीय मान्यता

कार्ले, ता. मावळ, जि. पुणे येथील एकविरा
आई मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर
विकास करणे.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक बांधकाम विभाग

शासन निर्णय क्रमांक- खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४(एल.बी.११)/रस्ते-८

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक : २९ सप्टेंबर, २०२२

- वाचा :-**
- १) शासन निर्णय क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/रस्ते-८, दि. ३०.१२.२०२०
 - २) बैठकीचे इतिवृत्त क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/भाग-१/रस्ते-८, दि. १५.०४.२०२१
 - ३) शासन निर्णय क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/रस्ते-८, दि. २१.०९.२०२१
 - ४) शासन निर्णय क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/रस्ते-८, दि. १८.०१.२०२२

प्रस्तावना :

महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिरे यांच्या जतन, संवर्धन, पुर्नवसन व परिसर विकासाची कामे राज्य शासनामार्फत करण्याबाबत शासनाकडून निर्णय घेण्यात आला असून त्यानुसार मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांनी विधानमंडळाच्या २०२० च्या हिवाळी अधिवेशनाच्या शेवटच्या दिवशी आभाराचे भाषण करित असताना केलेल्या घोषणेनुसार महाराष्ट्रातील आठ मंदिरांचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास कार्यक्रम, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ (MSRDC) यांच्यामार्फत हाती घेण्यात यावे असा निर्णय घेण्यात आला आहे. विषयाच्या अनुषंगाने मंत्रिमंडळाच्या दिनांक २३.१२.२०२० रोजी झालेल्या बैठकीत यास मान्यता देण्यात आली.

प्रस्ताव:-

‘कार्ले, ता. मावळ, जि. पुणे येथील एकविरा आई मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास करणे.’ मंदिर परिसराचा बृहत आराखडा तयार करण्यात आला असून त्यामध्ये प्रामुख्याने तीन विभागात कामे प्रस्तावित केली गेली आहेत.

१. मंदिराचा जीर्णोद्धार / पुर्नबांधकाम करणे.
२. नवीन बांधकाम करणे
३. मंदिर परिसरातील पर्यटनाच्या / भाविकांच्या दृष्टीने सोयी सुविधा करून देणे.

प्रस्तावित कामांचा तपशीलवार सारांश :

अ. क्र.	कामाचे वर्णन	रक्कम (रु. कोटी)
१.	मंदिर संवर्धन / पुर्नबांधकाम करणे १. एकविरादेवी मंदिराचा जीर्णोद्धार. २. नगरखाना, स्तंभवसमाधीचा जीर्णोद्धार.	२.७७
२.	नवीन बांधकाम करणे १. ASI प्लाझा (तिकीट काउंटर + शौचालय) २. दर्शन रांग क्षेत्र आणि दगडी पायऱ्या ३. शौचालय (पार्किंग क्षेत्रा मधील) ४. नवीन दुकान गाळे	८.७१

अ. क्र.	कामाचे वर्णन	रक्कम (रु. कोटी)
३.	मंदिर परिसरातील पर्यटनाच्या / भाविकांच्या दृष्टीने सोयी सुविधा करून देणे. १. लेणी / मंदिर परिसरात काळ्या दगडा मध्ये फ्लोरिंग २. साईनेज आणि माहिती फलक ३. पिण्याच्या पाण्याची सोय ४. संवेदनशील प्रदीपन (Sensitive Illumination) ५. व्ह्यु पॉइंट: धबधब्याचे क्षेत्र आणि पायऱ्या ६. बेहेरे (काला) गावासाठीचे प्रवेशद्वार ७. यात्रेकरूंच्या सुविधा: रेलिंग, बोलाडर्स, बेंच, कचरापेटी ८. मिड-हिल पार्किंग क्षेत्राची पुर्न:बांधणीकरणे	१२.९६
४.	अतिरिक्त पार्किंग व्यवस्था	१.००
	एकूण	२५.४५

❖ मंदिराची सद्यस्थिती :-

- सद्यस्थितीत 'श्री एकविरा देवस्थान ट्रस्ट' हे एकविरा देवी मंदिराची देखभाल व दुरुस्ती करते.
- या ट्रस्ट मार्फत, मंदिर परिसरात गेल्या काही वर्षात भाविकांच्या सोयी - सुविधांसाठी, मंदिरासमोर दर्शन रांग - क्षेत्र व भाविकांना रांगेतून जाण्यासाठी पादचारी पूल तयार करण्यात आला आहे .
- मंदिराचा गाभारा सोनेरी रंगामध्ये रंगवण्यात आला आहे.
- मंदिरा भोवती स्टीलच्या जाळ्या व तंबू उभारले आहेत.
- मंदिराचे मूळ बांधकाम हे कातळ दगडामध्ये केलेले आहे, त्याचे शिखर उतरत्या पायऱ्यांचा स्वरूपाचे होते, जे सद्यस्थितीत सिमेंट मॉर्टर ने भरून प्लेन सरफेस करून शेंदरी रंगामध्ये रंगवण्यात आले आहे.
- मंदिराच्या दगडी भिंतीवरती, लाकडामध्ये कोरीव नक्षीकाम केलेल्या तावदानांनी पॅनेलिंग करण्यात आलेले आहे. या सर्व बदलांमुळे मंदिराचे मुळ स्वरूप लपून गेले आहे.
- डोंगरावरच्या पायऱ्या ही बऱ्याच ठिकाणी तुटलेल्या, मोडकळीस आलेल्या अवस्थेत आहेत, ज्या गर्दीत धोकादायक ठरू शकतात.
- अतिक्रमण करून उभारलेली दुकाने व खोपटे हे, या ऐतिहासिक आणि नैसर्गिक ठेवा लाभलेल्या स्थळाला अडथळा ठरतात.

सदर प्रस्तावाच्या छाननी अंती अंदाजपत्रकातील कामाच्या वावातील समाविष्ट बाबी व त्याच्या किंमतीचा येणारा गोषवारा खालीलप्रमाणे आहे.

मंदिराच्या एकूण कामाचा गोषवारा खालील प्रमाणे:

Sr. No	Works to be Executed	Amount
I	CONSERVATION WORKS	2,77,82,533.53
II	NEW CONSTRUCTION WORKS	8,71,17,535.82
III	SITE DEVELOPMENT WORKS	12,96,36,943.86
	Additional Parking	1,00,00,000.00
	TOTAL(A)	25,45,37,013.21
	Royalty charges @ 1% on A	25,45,370.13
	Quality control charges @ 1.5% on A	38,18,055.20
	Contingencies @ 4% on A	1,01,81,480.53
	Municipal charges @ 1% on A	25,45,370.13
	TOTAL (B)	27,36,27,289.20
	GST @ 18% on B	4,92,52,912.06
	PMC + Heritage Consultancy charges @ 7.5 % on B	2,05,22,046.69
	GST @ 18% on Consultancy charges	36,93,968.40
	TOTAL (C)	34,70,96,216.35
	Forest Clearance charges @ 1% on C	34,70,962.16
	Escalation charges @ 5% on C	1,73,54,810.82
	Centage charges @ 5% on C	1,73,54,810.82
	Insurance charges @ 0.5% on C	17,35,481.08
	Project insurance charges @ 1%	34,70,962.16
	Utility shifting charges @ 1%	34,70,962.16
	Environmental monitoring charges @ 0.1%	3,47,096.22
	TOTAL (D)	39,43,01,301.77

महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळामार्फत सादर केलेल्या एकविरा आई मंदिराच्या, सविस्तर प्रकल्प अहवालामधील, तीन भागातील वर्गीकरणानुसार, एकूण कामांच्या अंदाजपत्रांकांची किंमत रु. ३९,४३,०१,३०१.७७ कोटी (Including all Taxes and Charges) इतकी येत असून प्रशासकीय मान्यतेसाठी सादर केला आला आहे.

एकूण किंमत रु. ३९,४३,०१,३०१.०० (अक्षरी रुपये एकोणचाळीस कोटी त्रेचाळीस लाख एक हजार तीनशे एक फक्त)

शासन निर्णय:-

‘कार्ले, ता. मावळ, जि. पुणे येथील एकविरा आई मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास करणे. या रु. ३९,४३,०१,३०१.०० (अक्षरी रुपये एकोणचाळीस कोटी त्रेचाळीस लाख एक हजार तीनशे एक फक्त) इतक्या अंदाजित खर्चाच्या बांधकामास याद्वारे खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

अटी व शर्ती :-

- सदर कामाचे स्थापत्य विषयक आराखडे व नकाशे तसेच मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास करणे बाबतचे संकल्पन करून त्यावर सक्षम प्राधिकाऱ्याची मंजूरी घेऊनच कामे सुरु करावीत.

२. ज्या कामास या निर्णयाद्वारे प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे त्या कामास विचाराधीन असलेल्या नियोजित कोणत्याही पाटबंधारे / जलविद्युत पाणी पुरवठा प्रकल्पामुळे बाधा येत नाही किंवा हे काम अशा योजनांच्या जलाशयाखाली येणार नाही, अशा अर्थाचे योग्य नमुन्यातील प्रमाणपत्र संबंधित मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई यांनी प्रतिस्वाक्षरित केलेले नसून ते या प्रकल्पाच्या कागदपत्रात समाविष्ट नाही.

क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी या कामाच्या प्रत्यक्ष बांधकामास सुरुवात करण्यापूर्वी हे काम कोणत्याही पाटबंधारे / जलविद्युत पाणी पुरवठा प्रकल्पाच्या जलाशयाखाली जाण्याची शक्यता नाही किंवा अशा प्रकल्पामुळे या कामावर कोणताही परिणाम होणार नाही याची खात्री करून घेतली पाहिजे या अटीवरच ही प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

३. सदरहू कामाचा प्रस्ताव तयार करताना कामाचे समर्थन व आवश्यकता शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या परिपत्रकातील / पत्रातील सूचनांचे अनुपालन, या सर्व बाबींचा क्षेत्रीय पातळीवर विचार करण्यात आलेला आहे व प्रस्तावाची क्षेत्रीय पातळीवर सर्व तांत्रिक दृष्टीकोनातून छाननी करण्यात आलेली आहे, अशी धारणा आहे. तथापि, तांत्रिक मंजूरी देण्यापूर्वी या सर्व बाबींची पुन्हा एकदा खातरजमा करून घेण्यात यावी.

४. प्रस्तुत कामास तांत्रिक मंजूरी देण्यापूर्वी व काम सुरु करण्यापूर्वी पुढील बाबींची पूर्तता करण्यात यावी या अटीवरच ही प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

- i. जी मंदिरे भारतीय पुरातत्व विभागाचे अखत्यारीत आहेत त्या मंदिरांचे बाबतीत, प्रस्तावित कामांचा आराखडा भारतीय पुरातत्व विभागाचे संबंधित अधिकाऱ्यांकडे पाठवून त्यांनी दिलेल्या परवानगी प्रमाणेच निविदा मागविण्यात याव्यात.
- ii. बांधकामासाठी ज्या ठिकाणी वन व पर्यावरण व अन्य विभागांची (MCZMA/NCZMA) मान्यता मिळविण्यासाठी आवश्यक त्या अटी पूर्ण करण्यात याव्यात. त्यासाठी संबंधित संस्थाकडे अर्ज करण्याची जबाबदारी संबंधित अधीक्षक अभियंता यांची राहिल व अशी परवानगी प्राप्त झाल्यानंतरच संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याने नकाशास व अंदाजपत्रकांना तांत्रिक मान्यता द्यावी.
- iii. काम आदिवासी क्षेत्रातील असल्यास संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास यांचे परवानगीचे पत्र मिळविण्यात यावे व आदिवासी व्यक्तींच्या जमीनी संपादन करतांना प्रचलित कायद्याचे पालन करावे.
- iv. कामाची सविस्तर अंदाजपत्रके तयार करताना अस्तित्वातील बांधकाम पाडल्यानंतर मिळणाऱ्या सामुग्रीच्या किंमतीचा विचार अंदाजपत्रकात यथोचितपणे करण्यात यावा.
- v. कामास वन जमिनीची आवश्यकता असल्यास संबंधित प्राधिकरणाची परवानगी घेण्याची जबाबदारी तांत्रिक मान्यता देणाऱ्या अधिकाऱ्याची असेल. वन जमिन ताब्यात मिळाल्याशिवाय प्रत्यक्षपणे स्थापत्य विषयक कामे सुरु करण्यात येऊ नये.
- vi. राज्यदरसुची २०२१-२२ मधील General Note च्या अनुषंगाने बांधकाम कालावधी करीता आवश्यक सर्वसाधारण विम्याची तरतूद सादरकर्त्या सक्षम अधिकाऱ्याने प्रस्तावीत केल्यानुसार करण्यात आली आहे. तथापी सदर परिच्छेदानुसार देखभाल दुरुस्ती व दोषदायीत्व कालावधीकरीता विम्याची तरतूद तांत्रिक मान्यता प्रदान करणारे सक्षम अधिकारी तांत्रिक मान्यता अंदाजपत्रकाच्या गोषवाच्यामध्ये करतील असे ग्राह्य धरण्यात आले आहे. या शर्तीवर सदर प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.
- vii. कामासाठी मंजूर निधीच्या मर्यादेच्या अधीन राहूनच खर्च करण्यात यावा.
- viii. सदर मंदिर व त्याच्या परिसराच्या जागेबाबतच्या उपभोक्त्याच्या मालकी बाबतची खातरजमा करणारी कागदपत्रे प्राप्त करून घेणे तसेच प्रस्तावित काम हे शासनाच्या ताब्यातील जागेवरच करण्यात यावे. खाजगी किंवा इतर मालकी जागेत करावयाचे

- झाल्याचे त्याचे प्रचलित भूसंपादन नियमानुसार लागणारी जमिन संपादीत करुन व जमिनीचा सर्व मोबदला अदा करुन अथवा संबंधीताकडून संमंतीपत्र घेवून नंतरच कामास तांत्रिक मान्यता प्रदान करावी व त्यानंतरच कामास सुरुवात करावी.
- ix. परिसर विकास व सोई सुविधा करण्याबाबतची जागा ही मंदिराजवळचा गट क्र. ३४६ मध्ये ११ एकर इतकी उपलब्ध असून ती एकवीरा देवस्थान ट्रस्ट यांच्या मालकीची आहे. तसेच मंदिराची जागा एकवीरा देवस्थान मंदिर ट्रस्टच्या नावावर आहे व सदर ट्रस्टवर शासकीय सदस्य आहे. या जागांवर बांधकामे, पुर्नवसन व इतर बदल करण्यासाठी शासनाची विशेष परवानगी घेणे आवश्यक राहिल. तसेच धोरणात्मक बाब म्हणून ट्रस्टवर शासकीय सदस्य (तहसिलदार/ उप विभागीय अधिकारी/ जिल्हाधिकारी/ न्यायाधीश वा इतर कोणीही) यांची नेमणूक झाल्यास सदर कामांची भविष्यातील देखभाल, दुरुस्ती/कार्यभार इ. साठी सदर ट्रस्ट जबाबदार राहिल असे महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाने प्रस्तावात नमूद केले आहे. त्यामुळे मंदिराचे प्रत्यक्ष काम करताना सदरची जागा महामंडळाकडे हस्तांतरीत करुन घेवून सदरचा प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर एकवीरा देवस्थान ट्रस्टकडे हस्तांतरीत करावे.
 - x. कंत्राटदाराशी करावयाच्या करारनाम्यात बांधकामाचे संकल्पित आयुर्मान दर्शवून त्या कालावधीत कामात दोष निर्माण झाल्यास त्याची जबाबदारी कंत्राटदार व संबंधित पर्यवेक्षकीय अधिकारी यांची राहिल. अशा प्रकरणी कंत्राटदार व संबंधित पर्यवेक्षकीय अधिकारी यांचेवर नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल” अशा आशयाची अट करारनाम्यात समाविष्ट करावी.
 - xi. सदर मंदिर व त्याच्या परिसर विकासाबाबतची कामे करण्यासाठीची ना-हरकत परवानगी व कामे पूर्ण झाल्यानंतर त्याची देखभाल दुरुस्ती करण्याचे हमी पत्र उपभोक्त्याकडून मिळाल्यानंतर कामे सुरु करण्यात यावीत.
 - xii. सदर मंदिर परिसराचा विकास करण्यापूर्वी उपभोक्त्याकडून परिसराचा भूमी अभिलेख विभागाचा सिमांकन नकाशा प्राप्त करुन घेऊन कामे कार्यान्वीत करणे,
 - xiii. प्रत्यक्ष कामास सुरुवात करण्यापूर्वी स्थानिक प्रशासन उदा. ग्रामपंचायत / नगरपालिका / महानगरपालिका यांची परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.
 - xiv. सदरची कामे (मंदिर व परिसर विकास) पूर्ण करुन संबंधीताकडे महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ हस्तांतरीत करेल. त्यानंतर एकवीरा देवस्थान ट्रस्टला त्यामध्ये काही बदल करावयाचे झाल्यास त्याबाबी महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाच्या निदर्शनास आणूनच करण्याबाबतची अट हस्तांतरणामध्ये अंतर्भूत करावी.
५. प्रशासकीय मान्यतेच्या अंदाजपत्रकात प्रत्येक दराचे वर्णन/दर/दर पृथःकरणातील गृहीत धरलेली अंतरे व अनुषंगिक इतर बाबी तांत्रिक मान्यता प्रदान करण्यास सक्षम अधिकाऱ्यांनी त्यांच्या पातळीवर तपासणे अनिवार्य आहे. या संदर्भात शासनाचे कोणतेही उत्तरदायित्व असणार नाही.
 ६. तांत्रिक मान्यता प्रदान करतांना प्रशासकीय मान्यतेतील वाव अन्य कोणत्याही योजनेत/कार्यक्रमात समाविष्ट नाही, याची खातरजमा तांत्रिक मान्यता प्रदान करणाऱ्या सक्षम अधिकाऱ्याने करावी.
 ७. सदर कामावरील खर्च हा मागणी क्रमांक एच-०८, ४०५९३१४३ सार्वजनिक बांधकामावरील भांडवली खर्च या प्रधान शिर्षांतर्गत भागविण्यात यावा.
 ८. या कामासाठी अर्थसंकल्पात सदर लेखाशिर्षात पुरेशी तरतूद असल्याशिवाय हे काम सुरु करण्यात येवू नये.

९. हा शासन निर्णय, अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांच्या अनुमतीने काढण्यात येत आहे.
१०. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२२०९२९१६१७३१८९१८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.
महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(प्रशांत द. नवघरे)
सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) महालेखापाल-१ व २, (लेखापरीक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर
- २) महालेखापाल-१ व २, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर
- ३) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- ४) अपर मुख्य सचिव (वित्त विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ५) अपर मुख्य सचिव (नियोजन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ६) अपर मुख्य सचिव (महसूल व वन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ७) अपर मुख्य सचिव (सार्वजनिक बांधकाम विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ८) प्रधान सचिव (विधि व न्याय विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ९) प्रधान सचिव (नगर विकास विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १०) प्रधान सचिव (उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ११) प्रधान सचिव (सांस्कृतिक कार्य विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १२) प्रधान सचिव (पर्यटन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १३) प्रधान सचिव (पर्यावरण विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १४) उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, म.रा.र.वि. महामंडळ, वांद्रे, मुंबई-५० (मंजूर नकाशे व अंदाजपत्रकाच्या प्रतीसह)
- १५) मुख्य अभियंता, म.रा.र.वि. महामंडळ, वांद्रे, मुंबई-५०
- १६) जिल्हाधिकारी व सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, रत्नागिरी
- १७) मा.मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून), यांचे स्वीय सहाय्यक
- १८) मा.मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) व नगर विकास, यांचे स्वीय सहाय्यक
- १९) मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून), यांचे स्वीय सहाय्यक
- २०) मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम), यांचे स्वीय सहाय्यक
- २१) अधिष्ठाता, सर जे.जे. कॉलेज ऑफ आर्किटेक्चर, ७८, डॉ. दादाभाई नौरोजी रोड, क्रॉफर्ड मार्केट, फोर्ट, मुंबई - ४०० ००१.
- २२) संचालक, पुरातत्व विभाग, सेंट जॉर्जस हॉस्पिटल कॉम्प्लेक्स, फोर्ट, मुंबई-४०० ००१.
- २३) कार्यासन अधिकारी, अर्थ-१/अर्थ-२/नियोजन-१/रस्ते-५/रस्ते-८/इमारती-१, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई